

Стенограммы

XIII Рийгикогу, IV Сессия, Очередное пленарное заседание

Четверг, 15.12.2016, 10:00

Отредактированная

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (302 SE) teise lugemise jätkamine
2. 10:24 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (318 SE) esimene lugemine
3. 10:37 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (348 OE) esimene lugemine
4. 10:42 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise direktiivi ülevõtmine) eelnõu (308 SE) kolmas lugemine
5. 10:46 Riigi õigusabi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (299 SE) kolmas lugemine
6. 11:23 Raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (259 SE) kolmas lugemine
7. 11:26 Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (349 OE) esimene lugemine
8. 11:31 Jõuluvana

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Taavi Rõivas

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Rõõm teid kõiki taas üle pika aja näha! Alustame täiskogu IV istungjärgu 11. töönädala neljapäevast istungit. Nüüd on teil võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnetooli Andres Herkeli!

10:00 Andres Herkel

Härta juhataja! Tere hommikust kõigile veel kord! Mul on au Vabaerakonna fraktsiooni nimel üle anda Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Ma ei võta seda au endale, sest eelnõu ja selle võrdlemisi ulatusliku seletuskirja ning lisad on koostanud Jüri Adams ja meie fraktsiooni nõunik Sergei Metlev. Sisu on siis säärane. Kui paljude kõrgemate riigiametnike puhul on seaduses sätestatud teatud miinimumstandardid või -nõuded, siis Vabariigi Valitsuse liikmete puhul puudub see osa täielikult. Meie ettepanek on lisada selline säte, et minister peab olema usaldusväärne, ilma kehtivate kuriteo eest määratud karistusteta ja täielikult teovõimeline Eesti Vabariigi kodanik, kes valdab vabalt eesti keelt. Ministri kinnitamisel või kinnitamata jätmisel tuleks meie arvates anda pisut aktiivsem roll ka Vabariigi Presidendile. Eelnõu ajendiks on kahtlemata ühe noormehe lühiajaline karjäär maaeluministrina. Millest see niimoodi tuli, et ajakirjanduse ja avalikkuse surve selgusid asjaolud ja ministrikarjäär jäi lühiajaliseks? Ilmselt on siin asjaolusid palju, aga üks neist on see, et tõenäoliselt ei ole peaminister ministrite määramisel päris vaba, ta sõltub teistest erakondadest ja erakonnasisestest jõujoontest. See ei peaks nii olema. Üks eraldi suur küsimus on põhiseaduspärasus, aga me leiame, et põhiseaduse kommenteeritud väljaande järgi võib presidendil olla siin pisut aktiivsem roll. Aitäh!

10:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Rohkem sõnavõtusoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle edasise menetlemise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Nüüd teated. Täna kolmanda päevakorrapunkti juures, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni

esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 348 esimene lugemine, teeb juhtivkomisjonipoolse ettekande põhiseaduskomisjoni esimees Ken-Marti Vaher.

Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

---

1. 10:04 Tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (302 SE) teise lugemise jätkamine

10:05 Aseesimees Taavi Rõivas

Alustame istungit. Me jätkame Vabariigi Valitsuse algatatud tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 302 arutelu ja läheme edasi muudatusettepanekute läbivaatamisega. Meil jäi menetlus pooleli pärast muudatusettepaneku nr 139 hääletamist. Järgmine on muudatusettepanek nr 140, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku arvestada seda osaliselt.

141. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult.

142. muudatusettepaneku on samuti esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Palun, Kristen Michal!

10:05 Kristen Michal

Aitäh, austatud juhataja! Palume muudatusettepaneku nr 142 panna hääletusele!

10:05 Aseesimees Taavi Rõivas

Paneme selle muudatusettepaneku hääletusele.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 142, mille on esitanud rahanduskomisjon ja mida juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 51 Riigikogu liiget ja vastu 32, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek leidis toetust.

143. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on seisukohal, et seda tuleb arvestada sisuliselt. Kristen Michal, palun!

10:07 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Palun panna muudatusettepanek nr 143 hääletusele!

10:07 Aseesimees Taavi Rõivas

Panen selle muudatusettepaneku hääletusele.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 143, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja mida juhtivkomisjon on soovitanud arvestada sisuliselt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Selle muudatusettepaneku poolt oli 7 Riigikogu liiget ja vastu 77, erapooletuid oli 1. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

144. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. 145. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Kristen Michal, palun!

10:08 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Palume muudatusettepanekut nr 145 hääletada!

10:08 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda muudatusettepanekut.

Panen hääletusele 145. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 5 Riigikogu liiget ja vastu 71, erapooletuid oli 1. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

146. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Andres Herkel, palun!

10:10 Andres Herkel

Aitäh! Me palume seda ettepanekut hääletada!

10:10 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda muudatusettepanekut.

Panen hääletusele 146. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta ettepanek arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 10 Riigikogu liiget ja vastu 54, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

147. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Andres Herkel, palun!

10:11 Andres Herkel

Aitäh! Palume ka seda hääletada!

10:11 Aseesimees Taavi Rõivas

Paneme selle muudatusettepaneku hääletusele.

Panen hääletusele 147. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 10 Riigikogu liiget ja vastu 53, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

148. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Andres Herkel, palun!

10:12 Andres Herkel

Aitäh! Me palume ka seda ettepanekut hääletada!

10:12 Aseesimees Taavi Rõivas

Me hääletame seda muudatusettepanekut.

Panen hääletusele 148. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 9 Riigikogu liiget ja vastu 52, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

149. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kristen Michal, palun!

10:14 Kristen Michal

Aitäh, austatud juhataja! Palume seda ettepanekut hääletada!

10:14 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda ettepanekut.

Panen hääletusele 149. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 28 Riigikogu liiget ja vastu 49, 1 Riigikogu liige jäi erapooletuks. Ettepanek ei leidnud toetust.

150. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun, Andres Herkel!

10:15 Andres Herkel

Aitäh! Palume hääletada!

10:15 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda muudatusettepanekut.

Panen hääletusele 150. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Muudatusettepaneku poolt oli 10 Riigikogu liiget ja vastu 53, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

151. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun, Kristen Michal!

10:16 Kristen Michal

Aitäh, austatud juhataja! Palume seda muudatusettepanekut hääletada!

10:16 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda ettepanekut.

Panen hääletusele 151. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 31 Riigikogu liiget ja vastu 52, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

152. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kristen Michal, palun!

10:17 Kristen Michal

Aitäh, austatud juhataja! Palume panna selle muudatusettepaneku hääletusele!

10:18 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda muudatusettepanekut.

Panen hääletusele 152. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 34 Riigikogu liiget ja vastu 54, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

153. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada seda täielikult. 154. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada seda täielikult. Kristen Michal, palun!

10:19 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Palume 154. muudatusettepanekut hääletada!

10:19 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda muudatusettepanekut.

Panen hääletusele 154. muudatusettepaneku, mille on esitanud rahanduskomisjon. Juhtivkomisjoni

seisukoht on arvestada seda täielikult. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 58 Riigikogu liiget ja vastu 26, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. 155. muudatusettepaneku on esitanud rahanduskomisjon ja juhtivkomisjoni ettepanek on arvestada seda täielikult. 156. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun, Kristen Michal!

10:21 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Palume seda ettepanekut hääletada!

10:21 Aseesimees Taavi Rõivas

Hääletame seda muudatusettepanekut, aga enne veel Andres Herkel, palun!

10:21 Andres Herkel

Mul oli sama ettepanek. Palun vabandust!

10:21 Aseesimees Taavi Rõivas

Siis läheme hääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen hääletusele 156. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 10 Riigikogu liiget ja vastu 78, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. 157. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kristen Michal, palun!

10:22 Kristen Michal

Aitäh, austatud juhataja! See on nüüd viimane ettepanek, mille hääletamist ma praegu palun.

10:22 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! See on ka ühtlasi viimane ettepanek, mis on selle eelnõu kohta teiseks lugemiseks laekunud. Me läheme selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamise juurde.

Panen hääletusele 157. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Reformierakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 34 Riigikogu liiget ja vastu 54, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 302 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud. (Nõrk aplaus.)

---

2. 10:24 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (318 SE) esimene lugemine

10:24 Aseesimees Taavi Rõivas

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 318 esimene lugemine. Ma palun algataja ettekandeks kõnetooli tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski!

10:24 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu, tere hommikust! Mul on hea meel tutvustada teile tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 318. Tegemist on loomulikult väga hea eelnõuga. Põhilised muudatused võib kokku võtta kolme punkti. Nendest esimene on see, et vastavalt eelnõule saame tulevikus kõik Eestis vastsündinud lapsed määrata automaatselt ema perearsti nimistusse. Muudatus on vajalik, et vastsündinutele oleks tagatud senisest korraldusest parem ja mugavam pääsemine perearsti nimistusse ja kõigile lastele oleks tagatud võrdne tervisekaitse.

Teine punkt on tervishoiusüsteemis töötavate arstiteaduse üliõpilaste ehk nn abiarstide õiguste laiendamine. Nimelt soovime eelnõuga anda abiarstidele õiguse pääseda ligi patsientide andmetele tervise infosüsteemis, et hõlbustada nende tööd. Kolmandaks täpsustatakse mõningaid tehnilisi regulatiivseid punkte, mis puudutavad perearstide ja Terviseameti vahelist teabevahetust. Nüüd natukene lähemalt vastsündinutest. Kehtiva regulatsiooni kohaselt peab lapsevanem kirjutama avalduse, et saada vastsündinud lapsele perearst. Sellest tulenevalt esineb meil kahjuks olukordi, kus perearst ei saa lapsi, kelle vanemad ei ole lapse nimistusse registreerimise avaldust teinud, õigeaegselt jälgida. Vastsündinute ja väikelaste tervise jälgimine ja probleemide varajane märkamine ning ennetamine on eriti oluline. Tervishoiutöötajal on loomulikult oluline roll selles, et nõustada vanemaid vastsündinu hoolduse ja võimalike terviseriskide suhtes. Praegu on tervishoiusüsteemi sekkumisel kõige suurem takistus info puudulik liikumine, sest esineb juhuseid, kus informatsioon vastsündinud lapsest perearstini ei jõua. 2016. aasta oktoobri seisuga on Eestis ligikaudu 700 alla kolmeaastast last, kes mitmesugustel põhjustel ei ole perearsti nimistusse määratud. Paljudel juhtudel on vanemad unustanud perearstile avalduse teha või on nad soovinud korraldada arstiabi lapsele muul viisil, näiteks regulaarselt lastearsti külastades. Terviseamet on võtnud ühendust vanematega ja selgitanud vajadust perearsti nimistusse olla. On kindlasti ka neid peresid, kes ei ela alaliselt Eestis, ja seetõttu pole vanemad lapsi perearsti nimistusse registreerinud. Seadusmuudatuse eesmärk on saavutada olukord, mis tagaks selle, et kõik vastsündinud registreeritakse automaatselt perearsti nimistusse ja perearst saab informatsiooni vastsündinud lapsest kohe. See on vajalik selleks, et perearstil oleks võimalik jälgida kõiki lapsi vastavalt 0–18-aastaste laste ennetavate tervisekontrollide kavale. Kava on kehtestatud perearsti tööjuhendi lisana ja praegu me oleme ajakohastamas selle sisu, et käsitleda koduviisi teemat vastsündinute puhul. On ju selge, et üks asi on perearsti nimistusse määramine, teine asi aga väikelaste reaalne jälgimine.

On ka selliseid juhtumeid, kus emal puudub perearst. Eelnõu järgi määratakse laps automaatselt ema perearsti nimistusse, aga kui emal perearsti ei ole, siis tegeleb selliste juhtumitega haigla sotsiaaltöötaja, kaasates vajaduse korral ka elukohajärgse omavalitsuse sotsiaaltöötaja. Ema abistatakse perearsti valikul ja vajalike dokumentide täitmisel. Tervishoiuteenuse osutaja veendub nii ema kui ka vastsündinut haiglast välja kirjutades, et vanem on kirjutanud avalduse lapse registreerimiseks perearsti nimistusse, edastab ise avalduse vastavale perearstile ja lisab e-kirja koopia saajaks ka Terviseameti, kellel on võimalik hiljem kontrollida, kas perearst on avalduse aktsepteerinud. Selle eelnõu menetluse varasemas etapis, sh sotsiaalkomisjonis, on tekkinud üks küsimus, millele ma vastan siin kohe ära. Küsimus on see, kas perearstid ei hakka keelduma vastsündinute määramisest nimistusse, eriti need perearstid, kellel on suured nimistud. Kuna muudatuse rakendamisel on oluline, et nad sellest ei keelduks, siis täiendatakse vastavalt sotsiaalministri määrust nr 47 "Perearsti nimistuse moodustamise, muutmise ja võrdlemise alused ja kord ning perearsti nimistute piirarv". Määrusega sätestatakse täiendavalt, et perearst ei või keelduda lapse registreerimisest nimistusse, kui Terviseamet on määranud lapse nimistusse lastekaitse kaalutlustel. Seadus võimaldab seda juba praegu.

Muudatusega on seotud loomulikult Eesti Haigekassa IT-arenduste kulud, et andmed liiguksid ja sellist automaatset määramist oleks võimalik teha. Kulud on ligikaudu 17 000 eurot ja need kantakse Sotsiaalministeeriumi eelarvest.

Teise muudatusega võimaldatakse arstiteaduse üliõpilastele ligipääs tervise infosüsteemile. Kehtiva õiguse kohaselt pole arstiteaduse üliõpilastel ehk nn abiarstidel oma isikutuvastusega võimalik tervise infosüsteemi pääseda, selle jaoks dokumente koostada ega patsiendi ravilooga tutvuda, ehkki nende töö tervishoiuasutustes seda loomulikult nõuab. Muudatuse eesmärk on võimaldada haiglates ja perearstide juures töötavatele ehk tervishoiuteenuse osutamisel osalevatele arstiteaduse üliõpilastele ligipääs tervise infosüsteemile. Sellega luuakse õiguslik alus, et nn abiarstid saaksid kasutada tervise infosüsteemis olevaid terviseandmeid. Sisenedes tervise infosüsteemi oma nime all, suureneb üliõpilaste isiklik vastutus, kuna igast toimingust jääb kontrollitav digitaalne jälg.

Muudatus lihtsustab ka arsti tööd, kuna see võimaldab teda abistaval arstiüliõpilasel näha patsiendi olulist terviseinfot, käsitleda patsienti põhjalikumalt ja valmistada arsti jaoks ette vajalikke dokumente. Ettevalmistatud dokumendid vaatab üle ja kinnitab juhendav arst, kes niikuinii kannab lõppvastutust kogu raviprotsessi eest, ja seda me loomulikult muutma ei hakka. Eelnõu jõustumise järel registreerib Terviseamet töötavad üliõpilased tegevuslubade registris koodiga ning selle alusel saavadki nad ligipääsu tervise infosüsteemile. Patsiendi seisukohast kiireneb muudatuse tulemusena abi saamine ja paraneb tervishoiuteenuse kvaliteet, sest tutvumine tervise infosüsteemis olevate terviseandmetega

võimaldab üliõpilastel juhendava arsti jaoks rohkem ja paremini patsienti käsitlevat materjali ette valmistada. Muudatus mõjutab arstiteaduse üliõpilasi, Terviseametit, tervishoiuteenuse osutajaid ja ka muid inimesi. Olulisi kulutusi Terviseametile ei kaasne ja tegemist on hea muudatusega. Kolmas muudatus on tõepoolest tehnilisemat laadi, puudutades infovahetust perearsti ja Terviseameti vahel. Sellest ma võib-olla siin praegu lähemalt ei räägigi. Kui on küsimusi, siis võime käsitleda ka seda teemat põhjalikumalt.

Lõpetuseks ütlen veel, et eelnõu on planeeritud jõustuma üldises korras. Ma tänan teid ja palun toetust sellele eelnõule!

10:33 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Ettekandjale on ka küsimusi. Liina Kersna, palun!

10:33 Liina Kersna

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Ma saan aru, et kui laps sünnib, siis ta registreeritakse ema perearsti nimistusse automaatselt. Minu küsimus puudutab seda, kuidas perearst saab teada, et tema nimistusse on automaatselt registreeritud uus patsient.

10:33 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Küsimus on siis selles, mismoodi toimub infovahetus perearstide ja Terviseameti vahel. Pikemas vaates tähendab see, et perearstide kasutatav infosüsteem peaks selle uuendusega kaasa tulema ja automaatselt teavitama perearsti, et tema nimistusse on lisandunud uued inimesed. See on tegelikult vajalik ka laiemas plaanis. Tõtt-öelda see, et me 21. sajandi teisel kümnendil jätkuvalt esitame perearsti nimistuga liitumiseks pikki kirjalikke avaldusi, et seda ei ole üldiselt võimalik teha digitaalselt, mitte ainult laste, vaid kõikide patsientide puhul, ei ole ka päris mõistlik. Eks me arendame seda süsteemi laiemalt, nii et see tulevikus automaatsemalt käiks ja perearsti teavitataks ka infosüsteemi järgi kohe. Siiani on seda tüüpi juhtudel, kui Terviseamet on määranud inimesed, mitte ainult lapsed, mõnda nimistusse, kasutatud vana head e-kirja. Ma täpselt ei tea, kui kiiresti suudavad perearstid oma infosüsteemi muudatused ära teha, aga igal juhul tagatakse, et neid teavitatakse, kui nende nimistusse on lisandunud väikesed patsiendid.

10:35 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh ettekandjale! Rohkem teile küsimusi ei ole. Ma palun nüüd juhtivkomisjonipoolseks ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Liina Kersna!

10:35 Liina Kersna

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas seda eelnõu teisipäeval, 6. detsembril. Eelnõu olid tulnud meile tutvustama tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski, Sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna tervishoiuvõrgu juht Heli Paluste, Sotsiaalministeeriumi õigus- ja personaliosakonna õigusnõunikud Kersti Berendsen-Koržets ja Lily Mals ning Terviseameti peremeditsiini osakonna juhataja Pille Saar. Minister ja ametnikud tutvustasid meile eelnõu väga põhjalikult ja me arutasime samalaadseid küsimusi, millele minister praegu siin minu meelest ammendavalt vastas.

Komisjon tegi ettepaneku võtta eelnõu täiskogu 14. detsembri päevakorda – nüüd on see nihkunud 15. detsembrile – ja see otsus oli konsensuslik. Komisjon teeb ka ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtjaks kümme tööpäeva, mis tähendab, et 30. detsembri kella 16-ks peaksid olema muudatusettepanekud laekunud. Eelnõu ettekandjaks määrati siinoliija, Liina Kersna. Aitäh!

10:36 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh ettekandjale! Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei näi olevat. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 318 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud ja eelnõu 318 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määran k.a 30. detsembri kell 16.

---

3. 10:37 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (348 OE) esimene lugemine

10:37 Aseesimees Taavi Rõivas

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 348 esimene lugemine. Head kolleegid, juhin tähelepanu, et selle päevakorrapunkti arutelul on igal Riigikogu liikmel võimalik esitada üks suuline küsimus. Ma palun juhtivkomisjoni ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Ken-Marti Vaheri!

10:37 Ken-Marti Vaher

Austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtjaks, 8. detsembriks esitasid oma ettepanekud kaks fraktsiooni – Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ja Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon. Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu 12. detsembril. Vaadati läbi muudatusettepanekud, mida on loetelus kolm. Eelnõu teksti viidi sisse ka keelelised ja tehnilised täpsustused. Juhtivkomisjoni menetluslikud otsused on lihtsad: võtta eelnõu 14. detsembri päevakorda – nüüd on see kandunud edasi järgmisesse päeva – ja viia läbi lõpphääletus. Tänan!

10:38 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soove ei ole. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Eelnõu kohta on esitatud kolm muudatusettepanekut. Vaatame need koos läbi. Esimene muudatusettepanek, esitaja on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku on esitanud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Kolmas muudatusettepanek on põhiseaduskomisjoni esitatud ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 348 lõpphääletusele. Me läheme hääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, ma panen lõpphääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 348. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt oli 83 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu 348 on otsusena vastu võetud. Kolmas päevakorrapunkt on käsitletud.

---

4. 10:42 Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise direktiivi ülevõtmine) eelnõu (308 SE) kolmas lugemine

10:42 Aseesimees Taavi Rõivas

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (kuriteovahendite ja kriminaaltulu arestimise ja konfiskeerimise direktiivi ülevõtmine) eelnõu 308 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 308 lõpphääletus ja me läheme selle hääletuse juurde. Kuna seaduseelnõu nõuab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis tuleb teha ka kohaloleku kontroll.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 308. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. Neljanda päevakorrapunkti arutelu on lõpetatud.

---

5. 10:46 Riigi õigusabi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (299 SE) kolmas lugemine

10:46 Aseesimees Taavi Rõivas

Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 299 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? Näen, et on. Külliki Kübarsepp Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:46 Külliki Kübarsepp

Aseesimees! Head kolleegid! Seda eelnõu ei ole võimalik toetada. Üks suuremaid põhjuseid, miks seda ei ole võimalik toetada, on menetluslik rämpus. Ja väga piinlik on, et sellesse loosse on tõmmatud ka Riigikogu juhatus, kes peaks olema erinevate poliitiliste vaadete ülene ning saama aru, millised reeglistikud meil on vastu võetud ja kas me järgime neid või mitte. Selle eelnõu puhul ei ole me mingisuguseid menetlusreegleid täitnud. Kummastav on see, et komisjoni uus esimees on iga esmaspäev alustanud meil komisjoni istungit päevakorra täiendamisega, sest eelmise nädala lõpuks ei ole suudetud aru saada, mida sinna on tegema tulnud. Mis veel huvitavam, paistab, et komisjoni esimehel ei ole mandaate ka oma fraktsioonilt, sest nende kokkulepete asemel, mis komisjonis on saavutatud, on järgmisel hommikul äkitselt uuesti puhtad lehed laual, sest tuleb välja, et fraktsioon on mõnes küsimuses lõhki läinud. Kas nii saab käituda koalitsiooni, peaministri erakonna fraktsioon? Ei saa. Peaministri erakonnal tuleb kanda vastutust ja tegutseda selle nimel, et Eestis ja eelkõige Riigikogus kehtiks õiguskord.

Veel kummalisem on see, et äkitselt on vaja ka kolmas lugemine kohe läbi viia. Asi ei ole otseselt seotud riigieelarvega. Miks sellega on vaja siis kiirustada? Justiitsminister on mitmel korral kinnitanud, et vajaduse riigi õigusabi laiendada ehk rohkemate inimesteni viia otsustas juba eelmine koosseis. Poliitiline otsus, mis oleks vajanud tegelikult sisulist analüüsi ja arutelu, on aga seesama keeleküsimus. Meil on olnud kombeks ja heaks tavaks, et praktikas toimivaid seadusi me ei hakka muutma. Eelkõige me peame soodustama sellist praktikat, kus seadustes ei ole detailselt, pügalate kaupa kõik ette ära kirjutatud. Me oleme läinud mõne seaduse puhul liiga bürokraatlikuks ja liiga detailseks. Me peame soodustama seda, et hea praktika toimiks ka ilma seaduspügalateta. Seekord me tahame aga jälle tõestada, et mida rohkem paberit, mida rohkem paragrahve, seda parem. See ei ole nii. Me ei ole liigse kontrolli riik, milleks paberid meid teevad.

See vene keele asi, nagu ma eile ütlesin ja millele nii mitmedki eilses "Foorumi" saates osalejad väga pikalt keskendusid, on kahjuks ju peitmine. Miks ei nimetata asju, mida soovitakse oma valijaskonnale tegelikult näidata, õigete nimedega? See on alandlik väikeriigi rahva käitumine ja me peame sellest üle olema. Me ei tohi sellist käitumist jätkata, vaid vastupidi, me peaksime olema uhked oma riigi, oma keele, oma rahva üle. Aga seda seadust vastu võttes me häbeneme neid. Ma loodan, et te ei soodusta sellist teadlikku tegevust. Mis on selle kaugem tagajärg? Järgmisel aastal tulevad meil valimised ja me seisame silmitsi vihakõnede laviiniga, mida see ühelt või teiselt poolt võib kaasa tuua. Kas see on seadusandja vastutustundlik käitumine? Ma arvan, et ei ole. Mul on ka mure ühe teise koalitsioonierakonna pärast, kes siiani on püüdnud eesti asja ajada. Ma kardan, et selle otsusega teie võimalik edu valimistel väheneb ja teie valijad, teie baasvalijad, rahvuslikult mõtlevad inimesed, pettuvad rängalt. Selle segadusega on raske toime tulla. Kutsun teid kõiki mitte alluma saamatule diktaadile! Aitäh!

10:51 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Valdo Randpere Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:52 Valdo Randpere

Palun igaks juhuks kolm minutit lisaiega!

10:52 Aseesimees Taavi Rõivas

Palun, kolm minutit lisaaega!

10:52 Valdo Randpere

Teema on ju huvitav. Eile, kui me seda eelnõu siin teisel lugemisel arutasime, said väga paljud asjad ära öeldud, millest osa asju ma kindlasti kordan täna. Kordan juba sellepärast, et täna ma näen siin saalis siiski mõnda üksikut IRL-i fraktsiooni liiget. Eile ei olnud neid üldse näha, ometigi on see eelnõu suures osas IRL-i kätetöö.

Kõigepealt on mul etteheiteid selle eelnõu vormilisele küljele, sellele, kuidas see kujunes. Külliki kirjeldas juba natukene, kuidas komisjoni tuli alguses üks ettepanek – kuuldavasti oli Karilaid Reinsaluga midagi n-ö kokku tinistanud. See ettepanek leidis komisjonis ka Keskerakonna toetuse. Hiljem tõmbas Keskerakonna fraktsioon selle ribadeks, tahtis saada paremat kokkulepet, ja siis tuligi Reinsalu välja parema kokkuleppega, mille kohaselt vene keel muudetakse kohtumenetluses eesti keelega paralleelseks riigikeeleks. Ometi on seesama Urmas Reinsalu aastate kaupa – selline eelnõu ei ole siin saalis esimest korda – pidanud tulikõnesid sellesisulise eelnõu tagasilükkamise eest ja kasutanud seejuures järgmist argumentatsiooni.

Ma tsiteerin Urmas Reinsalu siinsamas saalis peetud kõnet: "Põhiseaduse § 6 sätestab, et Eesti riigikeel on eesti keel. Juhul kui muuta riigi õigusabi seadust selliselt, et lubada riigi õigusabi taotluse esitamist vene keeles, seatakse kahtluse alla põhiseadusest tulenev riigikeele nõue kohtumenetluse keelena." Ilmselgelt on Urmas Reinsalu justiitsministrina uues koalitsioonis teinud läbi meelemuutuse ja meie ees ongi kolmandal lugemisel eelnõu, mis lubab riigi õigusabi taotluse keelena kasutada vene keelt. Vormilise külje kohta veel nii palju etteheiteid, et meil on kokkulepe, hea tava mitte panna eelnõusid teisele ja kolmandale lugemisele samal nädalal. Selle eelnõuga me ikkagi teeme seda. Esmaspäeval tekkis vormilisest küljest järsku paanika, kui komisjon tahtis materjalide esitamise tähtaega edasi lükata. Põhimõtteliselt tahetakse teile müüa pörsast kotis. Siis oli siin puldis, istus selle koha peal, kus Taavi Rõivas praegu istub, Riigikogu esimees Eiki Nestor, kes teatas, et tegutseda on vaja kiiresti sellepärast, et eelnõu on seotud riigieelarvega. Põhimõtteliselt Eiki valetas, sest tegelikult ei ole sellel eelnõul riigieelarvega mingit seost ja selles mõttes ei ole täna ka mingit kiirust taga.

Järgmine vormiline omapära selle eelnõu puhul oli see, et lõppkokkuvõttes tuli ta komisjonist siia saali pidulaua äärest. Reinsalu kattis laua, pakkus kiluleiba, Moskva saia ja natuke veini ning kõigi nende vahepeal leidis enamik komisjonist, et küll on lahe eelnõu, las ta läheb saali. Minu jaoks on see esmakordne kogemus. Kuigi ma ise ei joo, kujutan ma ette, et paljudele inimestele ongi kaine peaga sellise eelnõu poolt olla üsna keeruline.

Aga see ei ole paraku ainuke selline eelnõu. Ma rääkisin eile natuke laiemalt sellest, et me oleme sattunud mingisse tsooni, mida maailmas nimetatakse tõejärgseks poliitikaks. Me oleme nüüd ka sellesse sattunud ja suurelt osalt tänu sellele, et IRL-i palvel, tungival soovil ei nimeta uus koalitsioon asju enam nende õigete nimedega, vaid on katsunud leida neile mingeid epiteete või varjunimesid. Me ei räägi automaksust, kuna selle IRL oma valimisprogrammis välistas. Me ei räägi töajookulude suurendamisest, vaid räägime maksulangetamisest, me räägime mingist maksuvabastusest. Me ei räägi ka astmelisest tulumaksust, millest küll keskerakondlased ja sotsiaaldemokraadid räägivad, aga IRL-i sõnavaras on see regressiivne maksuvabastus. Väga põnev, väga põnev väljend iseenesest!

Minu jaoks oli aga tähelepanuväärne üks kohtumine, mis leidis aset paar nädalat tagasi. Sain kokku ühe imekauni tütarlapsena ja hakkasime juttu rääkima. Rääkisime päris pikalt eesti keeles ja siis ta järsku küsis mingi asja peale, et kuule, kuidas see eesti keeles on. Ma sain aru, et tegelikult ta ei olegi eestlane. Küsisin ta käest, mis ta emakeel on. Ta ütles, et vene keel. Selgus, et tütarlaps on Kohtla-Järvelt, rääkis eesti keelt paremini kui näiteks praegune õiguskomisjoni esimees ja paljud meist siin. Rääkis igati head eesti keelt. Ainuke asi, mis ta mulle ütles, oli see, et jumala pärast, miks tahetakse teha sellist lollust, et hariduses kaotada ära eesti keele nõue. Küsis, et miks te toote sisse selle vene keele võimaluse, hulluks olete läinud või. Tüdruk ise on pärit vene perest, räägib puhast vene keelt, aga räägib ka puhast eesti keelt, õpib ülikoolis ja tunneb ennast siin täiesti normaalse, eduvõimelise inimesena. Ja ma arvan, et see ongi kogu selle tänase asja põhipunkt: me ei tohi mitte mingil juhul vene keelt kõnelevatelt noortelt ära võtta motivatsiooni õppida eesti keelt. See on nende ainuke ja parim võimalus Eestis tõeliselt edukas olla.

Ma olen ise kunagi sattunud võõrasse ühiskonda, Rootsi. Ma ei osanud ühtegi sõna rootsi keelt, aga mulle oli esimesest päevast selge, et kui ma tahan seal hakkama saada, siis ma pean selle keele ära õppima, mitte istuma nurgas ja nõudma, et pagan, ajage siin Rootsis asju eesti keeles. Aga signaal, mille

me täna välja anname, on see, et tegelikult ei ole eesti keelt väga vaja õppida. Nagu kolleeg Mart Helme eile ütles: viil viilu haaval vorsti lõigates me anname eesti keele positsiooni ära. Ma arvan, et see ei ole väga hea mõte. Vältimaks sellist hiilivat venestumist kutsun mina Reformierakonna esindajana teid seda eelnõu kolmandal lugemisel mitte toetama. Aitäh teile!

10:59 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Järgmisena palun Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel Mart Helme!

11:00 Mart Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Jah, eile sai siin juba palju räägitud, aga kui minu emalt küsiti, et kuidas tal on õnnestunud korralikud lapsed üles kasvatada, siis ta ütles, et ikka rääkimisega, tuleb rääkida ja rääkida ja rääkida. Sellepärast räägime veel. Räägime avatud rahvusluse teemal. See, kes täna lööb lahti Maalehe, näeb seal meie lugupeetud presidendi intervjuud, kust tulebki välja selle definitsioon, mida IRL-i esimees on nimetanud avatud rahvusluseks. Tuleb välja, et avatud rahvusluse definitsiooni järgi igaüks, kes ütleb, et ta on eestlane, ongi eestlane, mis sest, et ta võib-olla, ma ei tea, ei olegi inimene, on võib-olla hoopiski papagoi. Võib-olla on papagoi, keda on õpetatud ütleva: "Olen eestlane". Ja ongi eestlane, sest ta ütleb nii. Mart Juur on selle üle juba ironiseerinud ja öelnud, et igaüks, kes ütleb, et ta on psühhiaater, ongi psühhiaater. Ma arvan, et see on Mart Juure poolt päris teravmeelne. Ei ole need asjad nii lihtsad, sõbrad! Meil kõigil on kultuur, identiteet, tavad, traditsioon, eelarvamused, kui soovite. Ja tõepoolest ka eelarvamused, kui soovite. See on meie inimliku identiteedi üks osa. Seda ei saa ignoreerida, ei saa käsu korras või mingisuguse definitsiooni järgi selgeks teha, et kõik, kes kunagi on siia elama sattunud, ongi kohe automaatselt eestlased. Nii lihtsalt ei ole.

Ma küsin, muide, ühe retoorilise küsimuse ja ma püüan sellele vastata. Kellele on üldse vaja Eesti riiki? Kellele on vaja Eesti riiki? Kas Euroopa Liidul on vaja Eesti riiki? Väga selge vastus on, et ei ole. Kas NATO-l on vaja Eesti riiki? Vastus on väga selge: ei ole. Kas Venemaal on vaja Eesti riiki? Vastus on väga selge: ei ole. Ja kui me niimoodi läheme välistaval meetodil edasi, siis saame lõpuks teada, et on ainult üks rühm inimesi, kellel on vaja Eesti riiki – need on eestlased. Need on eestlased ja need on need, kes on ennast eestlastega ühte paati pannud, ka sel juhul, kui nad rahvuse poolest võib-olla tõesti ei ole eestlased, aga kes tunnevad tõepoolest sügavat sisemist emotsionaalset seotust selle maa ja selle maa põlisrahvaga. Ärme unustame, siin on ainult üks rahvas, kes on elanud sellel maalapil tuhandeid ja tuhandeid aastaid. See on eesti rahvas. Teised on siia tulnud ja teised on siit ka läinud. Meenutame baltisakslasi – neid ei ole enam. Meenutame eestirootslasi – neid praktiliselt ei ole enam. Maa võib jääda kandma seal kunagi elanud rahva nime. Liivimaad me teame, aga liivlasi ei ole. Meil, eestlastel, on vaja seda maad, ja ainult meil, on vaja seda riiki, ja ainult meil.

Aga läheme edasi. Eelnõu esitajad on väitnud ja IRL-i esimees väitis eile "Foorumis", et selle eelnõuga likvideeritakse ühiskonna lõhestatus. Absoluutselt vastupidi – see on õli tulle valamine, et lõhestatust süvendada. Kas te tõesti arvate, et eestlased, kes pidid 50 aastat kannatama tševo-tševod – kuna Vassiljev palus eile tõlkida, siis ma tõlgin: mida-mida –, praegu oma riigis ei taha, et asjad käiksid meie seaduste järgi, meie põhiseaduse järgi? Loomulikult tahavad. Ja niisugused rünnakud meile kõigile pühamast pühama ehk meie keele vastu süvendavad lõhestatust. Sõbrad Keskerakonnast, te süvendate ühiskonna lõhestatust, te tekitate pingeid, te solvate eestlasi!

Palun lisaiega!

11:04 Aseesimees Taavi Rõivas

Palun, kolm minutit lisaiega!

11:04 Mart Helme

Oudekki Loone rääkis siit, kuidas põhiseaduses on kirjas, et kedagi ei diskrimineerita selle, teise ega kolmanda põhjal. Kedagi ei diskrimineeritagi. Aga me ei aktsepteeri, meie erakond ei aktsepteeri mitte mingil juhul seda, et samm-sammult hakatakse seadustama vene keelt teise riigikeelena. Me ei lepi sellega, ja kui te täna surute selle eelnõu läbi – loomulikult te surute selle läbi, te olete palju hullemad läbisurujad, kui Reformierakond oma koalitsiooniga kunagi oligi –, siis me võitleme selle vastu edasi kõigi meie käsutuses olevate vahenditega. Täiesti kindlalt me jätkame seda võitlust ja ma arvan, et meil on liitlasi. Ma arvan, et teadmine ja arusaamine meie võitlusest kasvab ja laieneb.

Ja veel. Poliitikas peab alati küsima, kellele see on kasulik. Keskerakonna puhul on selge: see on kõige

elementaarsem pugemine vene elektoraadi ees. See on kõige elementaarsem pugemine vene elektoraadi ees! Te võite rääkida mida tahes, aga täpselt nii see on. Kellele see veel kasulik on? Miks see on kasulik IRL-ile, kes sisuliselt tallab rahvuslike aadete ja ideaalide ning omaenda erakondliku traditsiooni peal? Mille poolest see neile kasulik on?

Kurjad keeled kõnelevad, et saatan peitub ühes detailis: see on see 700 000 eurot, mis on määratud õigusabi arendamise rahaks. Kurjad keeled kõnelevad ka, et selle raha suhtes on juba saavutatud kokkulepe, kellele see läheb. Lükake ümber, aga me jälgime, kellele see läheb. Võite naerda, aga nii need asjad käivad. Ja teate, see on nii madal ja see on nii hale, kui aateid müüakse mingisuguse tegelikult tühise raha eest. Loomulikult eitatakse seda, kõik eitavad kõike. Moskva eitab seda, et ta sekkus Ameerika valimistesse, Clinton eitab, et tal on Moskvaga olnud majandussuhted. Kõik eitavad poliitikas alati, kui on midagi ebameeldivat.

Ütlen teile ühe väga lihtsa tõdemuse: kõik asjad asetuvad pikas perspektiivis õigesse paika ja see, mis täna võib tunduda vale, osutub homme tõeks, sest pikk arenguperspektiiv on seda tõestanud. Nii et naerge, ironiseerige, rääkige avatud rahvuslusest, aga asjad asetuvad pikas perspektiivis õigesse paika ja sellest tulenevad järeldused võivad lõppkokkuvõttes olla nii mõnelegi väga-väga valusad, hoolimata lühiajalisest kasust. Me oleme loomulikult selle vastu, me oleme loomulikult selle eelnõu vastu. Me näeme siin juba joonistuvat skeemi, kuidas gümnaasiumides algab eesti keele õppe tagasitõmbamine. Tarmo Kruusimäe, IRL-i fraktsiooni liikme ettepanek hakata Tallinna Linnavalikogus tõlkima vene keelde ...

11:08 Aseesimees Taavi Rõivas

Hea ettekandja, teie aeg on läbi. Keskerakonna fraktsiooni nimel Oudekki Loone, palun!

11:08 Oudekki Loone

Kallid kolleegid! Ma kuulasin hämmastusega eelmisi ettekandjaid, kes tõenäoliselt ei ole sellesse eelnõusse süvenenud. See eelnõu ei muuda Eesti Vabariigis kohtupidamise keelt. See eelnõu annab õiguse taotleda õigusabi ka muus keeles peale eesti keele. Taotlus tõlgitakse siis eesti keelde ja kohtupidamist jätkatakse eesti keeles. See tähendab seda, et meil on siis rohkem inimesi, kes saavad kvaliteetset õigusabi. Seaduseelnõu lähtub otseselt meie põhiseaduse §-st 9, mis garanteerib, et kõigil inimestel, kes on Eesti territooriumil, olgu nad Eesti kodanikud, välisriikide kodanikud või kodakondsuseta isikud, on põhiõigused, kõigi ja igaühe õigused, vabadused ja kohustused võrdselt. Olgu nad eestlased või mitte, olgu naised või mitte, olgu valged või mitte, me kõik oleme siin võrdsed. Eesti riik on vaba riik sellepärast, et ta garanteerib õigused. Me oleme oma kultuuri üle uhked seni, kuni ta on vaba kultuur, seni kuni ta tagab selle, et igaühel meist on õigused, isegi siis, kui ta on teistsugune kui meie, isegi siis, kui ta on veider, kui ta on punapea, kui ta räägib vene keelt, kui ta hääletab Keskerakonna poolt – ikkagi on meil kõigil õigused.

On täiesti hämmastav, kuidas see arutelu on muutunud täna mingisuguseks imelikuks rahvuslike kõnede pidamiseks, lahtisest uksest sisse murdmiseks. Teate, ma armastan väga eesti keelt ja eesti kultuuri. Ja ma olen täna uhke. Ma olen täna uhke sellepärast, et see eelnõu näitab, et eesti kultuur on piisavalt tugev, me ei pea hakkama piirama teiste õigusi, teiste põhiõigusi selle nimel, kui mõni inimene kardab, et talle ei jätku vorsti. See on natuke kurb. Natuke kurb on see, et me ei ole rääkinud õigusabist, sellest, et arutatav eelnõu tegelikult garanteerib, et meil on õigusriik igal pool. Me pole rääkinud sellest, et soodustatakse õigusteenuste arendamist. Sellest, et soodustatakse õiguskaitseametnike rotatsiooni Ida-Viru piirkonda. Sellest, et igal pool Eestis oleks õigusriik, oleks kvaliteetne õigusemõistmine. See eelnõu on tõepoolest seotud ka riigieelarvega. Me räägime vajadusest saada 700 000 eurot lisaks, et parandada õigusabi kvaliteeti, et suurendada inimeste usaldust, usku, et Eesti on õigusriik, et me oleme tegelikult vabad. Eesti riigi vabadus ei tähenda mitte ainult seda, et meile ei kirjutata kuskilt ette, milliseid seadusi me vastu võtame. See tähendab ka seda, et iga inimene on vaba, iga üksik inimene on vaba ja iga üksik inimene leiab kaitset ebaõigluse eest, isegi siis, kui see tuleb tema oma riigi institutsioonidest. See eelnõu garanteerib sellise vabaduse põhiseaduse vaimus kõigile, sõltumata rahvusest, sõltumata emakeelest.

Kallid kolleegid! Mina olen täna uhke. Ma loodan, et teie olete ka. Keskerakond hääletab selle poolt, et arutatav eelnõu saaks seaduseks, ja ma kutsun teid kõiki üles seda tegema. See näitab, et eesti kultuur on tugev, õitsev, õiglane ja vaba. Aitäh!

11:12 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Järgmisena Raivo Aeg IRL-i fraktsiooni nimel, palun!

11:13 Raivo Aeg

Hea juhataja! Head kolleegid! Nii meeldiv on siin mitu päeva järjest kõnepuldis käia ja rääkida ühte ja sama juttu. Samuti on meeldiv saada fraktsioonina mitu päeva järjest nii palju tähelepanu, mida teinekord ei osutata päris mitme nädala või kuu jooksul.

Räägiks kõigepealt sisust. Eelkõneleja viitas siin põhiseadusele. Ma olen ka seda meelt, et põhiseadust ei saa järgida selektiivselt. Kui me oleme ise selle põhiseaduse vastu võtnud, oleme selle heaks kiitnud ja öelnud, et põhiseaduse järgi koheldakse tõesti kõiki ühetaoliselt ja võrdselt, olenemata nende varalisest seisust või sotsiaalsest seisundist või millestki muust, siis tuleb sellest ka lähtuda.

Selles seaduseelnõus me räägime tegelikult n-ö keele kasutamise vabaduse laiendamisest ainult kahes menetlusvaldkonnas – haldusmenetluses ja tsiviilkohtumenetluses. Me viime need kaks kohtupidamise valdkonda samale tasemele. Näiteks kriminaalkohtumenetluses saab kohtualune, kahtlustatav või süüdistatav, samamoodi ka kannatanu otse loomulikult esineda, suhelda oma emakeeles, selles keeles, mida ta valdab, ja kogu asi tõlgitakse. Kas auväärne Riigikogu opositsioon – ma saan aru, et täna on opositsioonil valdavalt üks arvamus – tahab tõesti, et kurjategijad, kelle üle mõistetakse kohut kriminaalmenetluse raames, oleksid oma keeleliste vajaduste poolest oluliselt paremini kaitstud ja nende huvid oluliselt paremini esindatud, kui seda on muud eesti keelt mitte valdavad isikud, kes peavad oma õigusi kaitsma tsiviilkohtumenetluses või haldusmenetluses? On ju küllalt ja küllalt vaidlusi, kus tavakodanik peab minema oma õiguste tagamiseks näiteks halduskohtusse, kus tal suhtlemisel kohaliku omavalitsuse või riigiasutuste ametkondadega on vaja kohtu kaitset, sest ta tunneb, et talle on liiga tehtud.

Mis on veel oluline? See seaduseelnõu ei ole suunatud inimestele, kellel on võimalus tagada endale kõrge kvaliteediga tõlge, väga professionaalne esindaja. Eelnõu on väga selgelt suunatud vähekindlustatud, vaestele inimestele, kes seda abi tõesti vajavad ja kes ilma riigi abita ei ole suutelised kohtumenetluses või kohtuvaidluses oma õigusi kaitsma. Lisaks pakub seaduseelnõu suurt tuge ka siis, kui moodustatakse maakondlikud õigusabikeskused, kuhu inimesel on võimalik pöörduda õigusabi saamiseks ja kus talle juba enne kohtumenetlust tehakse selgeks, kas tal on tõepoolest sellised õigused, et tasub alustada kohtuvaidlust, või on see lihtsalt pettekujutelm, et tal on teatud õigused. Inimene ei pea asjatult raiskama oma ajalist ega materiaalset ressursi, kui kohtuskäik on tema jaoks n-ö perspektiivitu.

Räägime siis ka arvudest, kui paljusid inimesi see eelnõu puudutab.

Ma palun kolm minutit aega juurde!

11:17 Aseesimees Taavi Rõivas

Palun, kolm minutit lisaega!

11:17 Raivo Aeg

Statistiliselt laekub selliseid riigi õigusabi taotlusi tsiviil- ja halduskohtutesse aastas keskmiselt 600 ja muus keeles kui eesti keeles esitatakse neid umbes 100. Selle seaduseelnõu menetlemisel on veel üks oluline moment. Kui minna natuke tagasi ajalukku, siis tuletan meelde, et 2004. aastal, kui õiguskomisjoni esimees oli Reformierakonna liige ja ka Riigikohtu esimehe ametit pidanud Märt Rask, võeti vastu seadus, et kõikides keeltes esitatud dokumendid tuleb tõlkida eesti keelde. 2005. aastal õnneks see hullus lõppes, sest see oleks olnud väga mõttetu riigi raha raiskamine ja suure halduskoormuse panemine riigile. Tookord ei tundnud keegi muret, et toimub räige venestamine ning eestlaste ja eesti keele tapmine.

Lõpetuseks tuleb veel üks asi ära klaarida. Tõepoolest, ma toetan oma erakonnakaaslase Viktoria mõtteväljatust, et äkki peaks panema siia pulti valedetektor: enne kui inimene pulti läheb, paneb ta näpud klambri vahele ja siis tuleb välja, kas ta räägib oma kõnes õigust või valetab. Valdo, sa olid ju ise seal lõunalauas! Miks sa siis tulid Riigikogu liikmetele ja kogu Eesti rahvale siit puldist valet kuulutama? Ei olnud seal lõunalauas mitte ühtegi kiluleiba ega ka Moskva saia! Oli pardikoib. Ei olnud kiluleiba! (Naer saalis, aplaus.) Ma oleksin hea meelega söönud kiluleiba, aga näed, seda ei olnud. Riigikogu kõnepuldist ei tohi valet rääkida! Aitäh teile!

11:19 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Valdo Randpere, sõnavõtt kohapealt.

11:19 Valdo Randpere

Kuna minul läks seda eelnõu nähes seal kohvikus söögiisu ausalt öeldes täiesti ära, siis ma võib-olla tõesti menüü detailides eksisin. Aga ma nägin seal hulgaliselt alkoholi, hulgaliselt rõõmsaid nägusid, kes pruukisid nii toitu kui ka jooki ja nende vahel võtsid vastu ühe eelnõu, mis on väga eesti keele vaenulik.

11:20 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 299 lõpphääletus. Kuna seaduseelnõu nõuab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis tuleb teha kohaloleku kontroll.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 299. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Seaduseelnõu poolt oli 53 Riigikogu liiget ja vastu 36. Riigi õigusabi seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. Viienda päevakorrapunkti arutelu on lõpetatud.

---

6. 11:23 Raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (259 SE) kolmas lugemine

11:24 Aseesimees Taavi Rõivas

Tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 259 kolmas lugemine. Kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 259 lõpphääletus. Me läheme hääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 259. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 90 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Raamatupidamise seaduse muutmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. Sellega on ühtlasi kuuenda päevakorrapunkti arutelu lõpetatud.

---

7. 11:26 Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu (349 OE) esimene lugemine

11:26 Aseesimees Taavi Rõivas

Tänane seitsmes ja ühtlasi viimane päevakorrapunkt on Riigikogu kultuurikomisjoni algatatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 349 esimene lugemine. Hea Riigikogu, ma juhin teie tähelepanu, et selle päevakorrapunkti arutelul on igal Riigikogu liikmel võimalus esitada üks suuline küsimus. Ma palun juhtivkomisjoni ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Aadu Musta!

11:26 Aadu Must

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Mul on suur rõõm tutvustada teile eelnõu, mis valmis täielikus konsensuse meeleolus, kus ei olnud võimalik märgata ühtegi erakondadevahelist erimeelsust. Tegemist on nimelt Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamisega. See eelnõu tuli ette valmistada seoses sellega, et Riigikogu liikmest ringhäälingu nõukogu liikmete Andres Anvelti, Enn Eesmaa ja Kalle Muuli volitused lõppesid enne tähtaega. Kogu eelnõu sisu on selles, et Andres Anvelti asemel nimetatakse rahvusringhäälingu nõukogu liikmeks Riigikogu liige Kalvi Kõva, Enn Eesmaa asemel

Marika Tuus-Laul ja Kalle Muuli asemel Viktoria Ladõnskaja. Kuna tegemist on eelnõuga, mis vastavalt rahvusringhäälingu seadusele on kultuurikomisjoni pädevuses, siis parandusettepanekuid ei esitata ja eelnõu läheb hääletusele esimesel lugemisel. Kui te selle heaks kiidate, võetakse eelnõu vastu, kui ei kiida, siis ei võeta vastu. Aitäh!

11:28 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Ettekandjale on ka küsimusi. Jürgen Ligi, palun!

11:28 Jürgen Ligi

Aitäh! Hea ettekandja! Kas ma saan õigesti aru, et selle eelnõuga määratakse Riigikogu liikmeid nõukogusse, mitte ei puhastata nõukogusid Riigikogu liikmetest? Kas see on võimalik?

11:28 Aadu Must

Vastavalt seadusele ja heale tavale, nii nagu enamik Riigikogu liikmetest ka mäletab, on igal fraktsioonil selles nõukogus oma esindaja. Kui, siis on mingi enesepuhastamine, iga fraktsioon ise on oma koha sisuline peremees. Nii lihtne see asi ongi.

11:28 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei näi olevat. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 lõikest 2 ei saanud selle eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitada. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 349 lõpphääletus. Me läheme hääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu 349. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 78 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, 5 jäi erapooletuks. Eelnõu on otsusena vastu võetud. Täna viimane päevakorrapunkt on käsitletud. Istung on lõppenud.

---

8. 11:31 Jõuluvana

11:31 Aseesimees Taavi Rõivas

Palun, jõuluvana!

11:31 Jõuluvana

Aitäh! Tervist, tervist! (Aplaus.) Tere, tere! Taavi, sina nüüd seal! No näed, küll noor mees ikka jõuab, aga eks see niimoodi peabki olema. Väga hea meel siis üle hulga aja jälle näha. Eks ma olen ikka pisut püüdnud teid jälgida. Põnevaid asju olete saanud aasta jooksul teha. Ma näen, et jõuluvanaootus tõi teid juba eile kell kaks siia. Olete nüüd öö otsa harjutanud, uurinud ja vaadanud oma luuletused üle. No aasta lõpp on selline aeg, kus vaadatakse ikka tagasi, vaadatakse, kuidas on läinud ja mida aasta jooksul tehtust maksab meeles pidada. Nii mõnigi kord inimene tunneb, et ega ei olegi midagi, kuid kogu aeg tuli midagi teha. Aga tuletan meelde: väga tubli, et te presidenti lausa kuus korda valisite. See läks lõppkokkuvõttes ju väga hästi. Lätlased, nemad pidasid vist ainult viis korda vastu. Nii et meil läks nendest paremini. Ja üldse üks selline asi, mis mulle aasta jooksul on silma jäänud, on see, et te tahate väga koos olla. Jõulu lähenedes ikka inimesed tunnevad, et oleks natuke koos, ärme lähme enam öösekski koju. Oleme siin koos ja arutame neid asju. See on igati tänuväärne. Vaata mõnikord räägitakse, et õised istungid on kulukad, et need raiskavad rahva raha, aga mina sellest mõttest aru ei saa. Kui Riigikogu liige on kogu aeg tööl, siis ei sõida ta ju oma autoga, autot ei ole vaja. Kui ta on kogu aeg tööl, siis ei ole tal vaja hotelli ega ole kodukulusid. Kui ta on kogu aeg tööl, siis ei kohtu ta valijaga, kelle peale kulub kogu aeg jube palju raha, kui ta temaga kokku saab. Kui Riigikogu liige on kogu aeg tööl, siis on kokkuvõtte tohutu suur. Ajaloost teame ühte sellist persooni nagu Ivan Orava isa, kellel olid 6. jaanuariks alati kõik aasta tööd juba tehtud. Niimoodi saate teie selle tempoga ka kenasti hakkama. Siis see kobar ... Vaat see kobarseadus on üks huvitav asi. Kunagi meeldis Reformierakonnale

kobarseadusi teha, nüüd meeldib Keskerakonnale samuti. Mina soovitaksin ka kobarvaheaegu võtta, siis saaks veel kiiremini. Võtame ühe kobarvaheaja ja selle sees oleks kohe 200 vaheaega. Ja kui see läbi saab, siis võiks ju neid veel võtta. Riigikogu kobarsõprusrühm võiks olla. Andke käega märku, kes teeks kobarsõprusrühma! No nii, Eiki teeks. Sellest on ainult hea meel.

Rääkida oleks teile muidugi palju ja õpetussõnu võiks ka anda. Aga ma arvan, et kuna üks hea päkapikk on toonud siia koti, sest mul on igale fraktsioonile omad kingitused ka välja mõeldud, siis saan ma neid üle andes teiega natukene täpsemalt rääkida ja igaühele mõned soovituselised anda. Ma näen, et siia saali on tulnud inimesi, kes ennast värskelt tunnevad. Jõudu teile alanud toredaks eluperioodiks, mis jääb meelde kui üks selline, mis võiks mõnikord ilusam olla, aga mis loomulikult on vajalik! Ma näen, et opositsioonis olemine mõjub väga hästi. Kristenil on seal nägu nalja ja naeru täis, istub nii toreda, rõõmsa näoga. Aga kui vaatan siia, siis näed ... (Naer saalis.) Küll on ikka hea olla. Ometigi saate seda päristööd teha.

Mina kutsun siia aga kõigepealt hea Riigikogu juhatuse, et teile kingitused üle anda, muidugi toreda etteaste eest. Taavi, sa võid tulla küll! (Naer saalis.) Eks ta nii on, ei julge ära tulla. Kui ma kunagi väiksena sain uue ratta, siis ei tulnud ööseks ka selle pealt maha. (Naer saalis, vahelehelüüded.)

11:31 Esimees Eiki Nestor

Armas jõulumees! Otsustasime teha kobara. (Kallistavad.)

11:31 Jõuluvana

Väga ilus, see on siis kobarjuhatuse. (Aplaus.) Nüüd ma saan aru küll, miks inimestel on vaja, et põial ja teised sõrmed kokku ulatuksid, aga jõulumehel ... (Kellukese tilin). No nii, ilus! Eiki, palun, seda on tarvis! Enn, ole aga lahke, palun, palun! Kui kink on käes, siis andke kenasti käega märku, proovime ka. Taavil on kelluke ilma tilata. (Naer.) Ei, ikkagi on olemas. Palun teeme nüüd kõik heliproovi ka! (Tilistatakse kellukesi. Aplaus.) Suurepärase!

11:31 Enn Eesmaa

Minu oma on vist si-pohmellis.

11:31 Jõuluvana

Si-pohmellis? Enn tunnistab kõik üles, mis vaja, aga jõuluõhtul peabki nii olema. Head inimesed, nüüd läheb aga karmiks. Ma tõstan siit kõigepealt välja kingituse, mis on rohelisse pakitud. Teen selle lahti. Ahah, Vabaerakond, olge lahked. Kas te olete ikka saalis? Ohkamise saatel tuleb Ain. Kui on vaja midagi selge häälega rääkida, siis on tema ainuke, kes seda teha suudab.

11:32 Ain Lutsepp

Tere! Kas sa küsid salmi ka?

11:32 Jõuluvana

Võin küsida. Kas küsin?

11:32 Ain Lutsepp

Võib küll.

11:32 Jõuluvana

Kas sul salmi ka on?

11:32 Ain Lutsepp

On. Ma juhataks selle salmi niimoodi sisse, et täna öösel siin olles ma unustasin kõik luuletused, mis mul peas olid, ära. Vastu hommikut aga üks ilmutas end. Kuna see mul peas ei olnud, siis ma kirjutasin ta lihtsalt oma käega üles. See on Juhan Viidingu luuletus ja kõlab sedasi:

Ta kartis iga puhta mõtte puhul
et äkki on ta vagatseja ning
ta küsis igal võimalikul juhul

kuskohas asub inimese hing

ta kartis kõige rohkem hingerahu
ta arvas et see pole inimlik
mis rahmelduserööpasse ei mahu
ta arvas nii et see on jumalik

või loomalik või loomulik või jube
kui miski sügav teda läbistas
ta müüris kinni oma hinge tube
ja leebeid tarku laialt häbistas

miks nad ei hõiska miks ei tõsta tuju
miks karjakaupa simmanil ei käi
ta ellu äkki ilmus püha kuju
sest hetkest püha tema ellu jäi.

11:32 Jõuluvana

Aitäh! Oijah! Tegelikult on siis niimoodi, et korraks saime käia sellistel radadel. Aga näed, siin on üks tore komplekt. Siin on ideede etteistutamise komplekt. Teistel erakondadel on teinekord nii kiire, et neil endil pole aega ideid välja mõtelda. Teie olete ajaloos tuntuks saanud sellega, et teie kasvatate idee ette, teised võtavad selle siis endale ja kasvatavad kenasti edasi. Siin on kohe võimalik kolmel eri tasandil ideid ette kasvatada ja laialt neid mõtteid teistele jagada.

11:32 Ain Lutsepp

Täna, jõuluvana! Järelikult me oleme väga kasulikud olnud. (Aplaus.)

11:32 Jõuluvana

No nii! Jõudu, edu! Jõulumehel ongi alati hea vaadata oma päkapikkude leidlikkust. Tegelikult seda pakki ma veel ei anna. (Naer.) Läheb natuke aega. Heake küll, kutsume siia Reformierakonna. No nii, nüüd läheb lahti. Teil on olnud nüüd aega ja rahulikku elu. Tavaliselt te esinete mitmekesi. Kas teid on parlamendis nii palju? (Vastus saalist: väga palju.) Kas laul erineb eelmise aasta omast? (Naer.) Proovite? See annab nüüd jõudude vahekorra parlamendis selge pildi. Mulle tundub, et Reformierakonnas on vist 76 saadikut.

11:32 Madis Milling

Jõuluvana, kas tohiks tulla mikrofoni juurde?

11:32 Jõuluvana

Tule teiselt poolt, mul on siin kodinad jalus. Üks-kaks-kolm, kaks-kaks-kolm ...

11:32 Madis Milling

Silentium ad verbum, ad cantum! Tere, kallid lapsed! Täna, kui kõik kodud on jõuluootusest pakatamas ja päkapikud käivad juba ukse taga, ei saa ka meie teps mitte sellest üle ega ümber. Kallid lapsed! Täna loen ma teile luuletuse sellest, kuidas metsarahval tulevad järgmisel aastal hoopis teistsugused jõulud. (Taustal laulab Reformierakonna koor.)

"Jõuluootus täies hoos, metsaloomad ärevust on täis, suured-väiksed, kõik on koos, kohal lõvi ja ka täi. Ärevus on kõigil küljes, kes põeb kuusest, kes põeb ehteist, arvepidajana hüljes sonib numbrilistest tehteist. Muutusi saab metsas palju, nõnda lubadusi hüüti. Täna järgi jäänd vaid nalju, tahaks maaministri küüti. Karuotil pruulikoda, mesiõlle plakat männil, õlu maitsev, hästi odav, nüüd ta jääb vist ikka jänni. Kährikud on mitut moodi segand kokku metsasaadust, teinud metsalimonaadi – suhkrumaks on nende saatus. Abielus koprapaar, ehituses kandnud kulu, ei saa deklareerida ühistööna saadud tulu. Oi-oi-oi, nugis oravadki murdis, sest et talveks sööki vaja. Ninasarvik ainult kurtis – mind ei ole enam vaja. Miski sidus kõiki loomi. Õhus oli veidi õudu, ettevõtlus kinni poodi, oodatigi maksutõusu.

Metsalaadal vaikitigi, oodates ka jõuluvana. Ehk saab tema aidatagi, annaks kinke, oleks sama. Täna viimast korda veel jõuluajal nagu naks saanil saabub jõulumees, uuel aastal saanimaks. Kuigi uuel aastal jalgsi tuleb metsa jõuluvana, oodatigi hästi vargsi: ehk toob mõistust kamaluga." (Aplaus.)

11:47 Jõuluvana

Kes võiks olla see, kellele ma hakkan kingitust üle andma? Kristen, sina. Tule teiselt poolt. Mul on kogu Reformierakonnale üks tore kast ja hakkan seda nüüd lahti tegema. See on selline peenhäälestamise esmaabikast. Kui on tarvis – elus tekib alati olukordi, kui on vaja midagi peenhäälestada –, siis on siin kenasti stangen, seda võib nimetada ka teisiti. (Vahele hüüe.) Nihkmöödik. Ütleme ära, et kõnepuldi mikrofonijala läbimõõt on 11 millimeetrit. Kas võiks olla pisut teisem?

11:47 Kristen Michal

Võiks.

11:47 Jõuluvana

No nii, siis tuleb vähendada. Sellega saab seda muuta. Siis on siin peenhäälestamiseks tarvilik helihark. Seda saab kasutada. Aga see ei ole veel kõik. Jõuluvana kingikotis on ka stetoskoop. Ma natukene kontrollin, kas poliitikul on süda sees. (Naer saalis.) Siin pool ei ole. Mõlemal pool siiski tuksub midagi. Saabki siis peenhäälestada. Aga ikka ei ole veel kõik. Jõuluvanalt saadud kingituses on ka vaaderpass ehk vesilood. Kuidas siin praegu on, kummale poole siis parlament kaldu on? (Saalist: vasakule!)

11:47 Kristen Michal

Täitsa tasakaalus.

11:47 Jõuluvana

Täitsa tasakaalus peaks olema. Natukene vasakule. (Naer saalis.) Nii et siin saab veel peenhäälestada. Ja siis loomulikult on võimalik ka vererõhku mõõta. Paneme selle sulle korra ümber käe. Kunas viimati arsti juures käisid?

11:47 Kristen Michal

Ei mäletagi ausalt öeldes.

11:47 Jõuluvana

Seda ütlevad kõik mehed ...

11:47 Kristen Michal

Selles vanuses enam ei mäleta.

11:47 Jõuluvana

Niimoodi ongi ja siis pärast istutakse, süüakse puljongit ja pirukat ja arutatakse, et ei tea, kunas ta arsti juures võis käia. Võtame särki ära. Kuna tegelikult tuli välja, et sul on süda sees, siis põhimõtteliselt peaks ... Näe, pinguta siit ilusasti ära.

11:47 Kristen Michal

Aa, voolik tuleb siit ka veel läbi. Me kahe peale küll arstiks ei saa.

11:47 Jõuluvana

Me ei saa isegi kolme peale. Hea küll, põhimõtteliselt on need peenhäälestamise komplektid siin olemas. Ma tean, et praegu on valitsus ja Riigikogu võtnud vastu suuri otsuseid. Kui olete jõudnud faasi, kus teile tundub, et kõik on nagu korras, aga miski närib, siis kutsute Reformierakonna, kes peenhäälestab kõik ära. Ai, äärepealt oleks siit kastist üks oluline osa välja jäänud. See on ikkagi inimestele mõeldud. Nüüd on küll kõik. Palun, jõudu!

11:47 Kristen Michal

Aitäh! Selle komplektiga me korraldame korraliku remondi.

11:47 Jõuluvana

Korraliku remondi! See ongi hea, mul on ka majaehitus pooleli ja pooleli ta jääb, sellepärast et ehitajatel on üksteisele kogu aeg parandusettepanekuid. Näiteks elektrik oli just lõpetamas, kui tuli krohvija ja ütles, et tal on üks parandusettepanek. Siis tegi elektrik torumehele ühe parandusettepaneku. Katusetegija tegi vundamendivalajale 13 parandusettepanekut. Pärast tehti veel üksteisele mitu sellist ettepanekut, millest ei kannata siin praegu rääkida.

Aga läheme edasi, Isamaa ja Res Publica Liit. Või on nimi vahetatud juba? Ei ole. (Naer.) Tere, tere! Mul on siin kingitus.

11:47 Andres Metsoja

Jõuludega on selline asi, et see on tore aeg ja elevus tuleb hinge. Lauluga ei tahaks seda ära rikkuda. Minuga on alati nii, et ma püüan siis meenutada oma lapsepõlveluuletust, mida sa oled kindlasti korduvalt minu käest juba kuulnud.

11:47 Jõuluvana

Loodame, et see ei ole see, mis ma mõtlen.

11:47 Andres Metsoja

Aga ma proovin.

Kõige ilusam kuusepuu linna ei tule,
tema koduks on vaikne ja lumine laas.
Õhtu süütab ta okste peal tähtede tule,
inglijuustena lumised vaibad on maas.

Ainult metsloomad kuuske kuldehteis nägid,
täheksi ja latva, kus helendas kuu.
Jõuluõhtul, kui kullasteks muutuvad käbid,
saab tast linna ja orava kinkide puu.

Kõige ilusam jõulupuu linna ei tule,
talle võõraks jääb platside kivine pind.
Või kui tuleb, siis võib-olla läbi su une,
läbi unenäo valvab ja soojendab sind.

11:47 Jõuluvana

Selles suhtes pole midagi muutunud. Alati igal pool, kus sa räägid, hakkavad inimesed varem või hiljem nutma ja kõik läheb nii ilusaks. Aga teile kingituseks üks raamat. Kui ikka panna uus nimi, siis olgu see üks tore nimi. Inimestele ei tasu panna neid numbraid: 2,0, 3,0 jne. Siin on teile nimeraamat "Nimi meie pojale, nimi meie tütrele". Võtame siit lahti, näiteks Isamaa ja Res Publica Tiit või siis saab siit valida Merilini. Ilusad nimeseletused on ka taga ja see peaks tegema teile valiku väga kergeks. See on üks asi. Ja siis on siin villased sokid, mustriga kootud, sini-must-valged, juurte juurde tagasimine. Kui inimesel on olemas villased sokid, siis tuleb ta välja ükskõik millisest jubedast olukorrast. Ükskõik kui raske tal ka ei oleks, villased sokid on need, tänu millele võidetakse kõik lahingud. Paneme need siia sisse. Ma ei ole teistele kotti andnud, aga teie saate koti ka veel pealekauba. (Aplaus.) Edu, edu!

Aga läheme edasi. Oi, siin on häid asju. Kutsume siia siis lugupeetud head sotsiaaldemokraadid. Astuge, astuge edasi!

11:55 Kalvi Kõva

Jõuluvana, ma olen ju tuntud siin saalis kui kõige vaiksema häälega mees. Aga ma tahan ühe tähelepaneku teha. Sa enne rääkisid, et me teeme siin kobarat ja oleme koos. Riigi tasandil nimetatakse seda tänapäeval meeskonnavärgiks.

11:56 Jõuluvana

Meeskonnavärk?

11:56 Kalvi Kõva

Jah, meeskonnavärk. Ja vaat meil, sotsiaaldemokraatidel, tuleb sulle tänasel päeval ettekandele üks meeskonnavärgina tehtud asi. See on selline väga tore asi ja selle nimetus on "Padar ja emis".

11:56 Jõuluvana

Ahah. See on nagu "Vanamees ja meri". On nad väga targad?

11:56 Kämpnukud

"Ma tõesti austan oma sõpru sigu. Ärgu nähku nemad minus kurja hunti. Nagu loodus nii ka riik võib teha vigu, auväärt emise ma praegu kutsuks pulti."

"Röhh-röhh! Oh armas Ivari, küll miljonit meil viit sa lubasid, kuid meile jätkub kahest. Ei jäta jonni me. Sa anna kas või piitsa, kuid me ei loobu oma paljunemispahest."

"Sa ära loobu, kallis emis, paljunemast. Te magus karbonaad on Eesti elulaad. Ma sinust lauda tahaks, kesikute emast, nüüd neile lisaarmuaega pisut juurde saad."

"Jaa, tõesti, põssad said mul elupäevi lisaks, ja kuigi tuhanded meist aeti katkuahju, sind kutsuksime kärsarahva isaks. Meil liha riigile ei ole anda kahju."

"Nüüd hoidku looja, et me jõul ei läheks pekki, et ka uuel aastal töötaks tarneahel ja et kodanik saaks verikäki mekki, vennaihu, kallist, kaalikate vahel." (Aplaus.)

11:56 Kalvi Kõva

Loodame, kallis jõulumees, et ka sinu laual on ikka seda va pekki.

11:58 Jõuluvana

Mul on seda isegi kogu aeg kaasas ka päris korralikult.

11:58 Kalvi Kõva

Tõid meile ka?

11:58 Jõuluvana

Teiega on teine lugu. Mina valin seda, mida saab kogu aeg kaasas kanda. Väikeste asjadega on võimalik teha palju suuremaid asju, kui need suured asjad on. Sotsid, te olete sellises, ütleme, termoloogilises mõttes väga raskes olukorras. Te peate olema Keskerakonna ja Isamaaliidu vahel, te olete seal nagu üks ülitähtis vuugitäide, mis peab vastu pidama igale ilmastikunähtusele ja ilma milleta ei saa. Siin on vuugitäide ja korralik kellu ka. Ja ütelge, kas on võimalik, et ilma teieta oleks kunagi saanud teoks näiteks Keskerakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsus? Iialgi ei oleks saanud.

11:58 Kalvi Kõva

Ilma meieta ei saa siin mitte ükski valitsus teoks.

11:58 Jõuluvana

Ja ilma vuugitäiteta ei püsi koos, see peab olema pealt ilus vaadata ja alati peab ta kenasti pingetele vastu pidama. Nii et suurepärane! Ma annan sulle selle punase koti ka kaasa. (Aplaus.)

Mul oli tegelikult plaanis Isamaaliidule veel üks kingitus anda, see jäi maha, kui nad siin käisid. Ma mõtlesin, et neile oleks hea anda üks korralik võimlemisõpik. Aga Isamaal on selline harukordne paindlikkus juba sees, et neile ei olegi vist sellist asja tarvis.

Nüüd ma kutsun siia EKRE poisid, ma ei ole teid nii ammu näinud, ei näe vist nüüd ka. EKRE, palun tulge, kingitus on siin! No nii, ikka reipa sammuga, näitamaks noortele õiget teed ja andmaks juhatus. Palun, astu kõnepulti!

11:58 Mart Helme

Ma olen täna siin juba olnud, aitäh!

11:58 Jõuluvana

Ma nägin.

11:58 Mart Helme

Meil on muide oma ootused, aga ma vaatan, et see kingitus meie ootusi ei täida.

11:58 Jõuluvana

Kuidas sa niimoodi kaugelt ära tunned?

11:58 Mart Helme

Vaata, on selline asi nagu deduktiivne meetod. Me tahtsime teha ikka vägeva demonstratsiooni. Meid ei ole küll väga palju siin saalis, aga me otsisime kaks päeva mööda Tallinna linna, kas me saame kuskilt niisuguseid tõrvikuid, millega siia saali tohib tulla, mis ei ole tuleohtlikud ja mida politsei ära ei keela.

11:58 Jõuluvana

LED-tõrvikud on olemas.

11:58 Mart Helme

Ei õnnestunud leida. Me mõtlesime, et äkki jõuluvana toob.

11:58 Jõuluvana

Ma toon teile järgmiseks korra kindlasti, aga teie peate siin püsima, et te selleks ajaks veel alles olete.

11:58 Mart Helme

Ma arvan, et järgmine aasta vahest ikka oleme. Võib-olla et kahe aasta pärast on meid siin 51. Ma ei tea, siis sa pead kaasa võtma mitu päkapikku, kes toovad kinke ikka kottidega.

11:58 Jõuluvana

Kui teid on kahe aasta pärast 51, siis ei ole enam alles ühtegi sellist seadust, mis ei lubaks tulla siia tõrvikutega. (Aplaus, naer.) Aga kas väike luuletus on ka?

11:58 Mart Helme

Tead, kellelgi oli siin mikrofon, ma heameelega võtaks selle. Vaadake, me oleme ära unustanud ühe olulise asja. Kas ma saan selle mikrofoni? Ei tööta? Töötab. See ei ole siin mitte lihtsalt niisugune lõbus lugu, vaid see on ühe inimese sünnipäev. Ja me mõtlesime, et võiksime seda sünnipäeva tähistada ühe traditsionaali laulmisega. Minu kallid erakonnakaaslased kiusavad mind kõikidel erakonna pidudel ja tahavad, et ma laulaksin tuntud laulu "Võõra linna tuled". Nüüd ma otsustasin küll, et ma laulan, aga ma ei laula seda laulu. Ma laulan ühe traditsionaali, tõsi küll, mitte täispikkuses, mis meenutab, et jõulud on ühe lapsukese sünnipäev:

Long time ago in Bethlehem

So the Holy Bible say

Mary's boy child, Jesus Christ

Was born on Christmas Day.

Hark now hear the angels sing

A newborn king has come

This man will live for evermore

For the sake of Christmas Day.

Siis tuleb veel neli salmi, aga ma rohkem ei laula. Aitäh! (Aplaus.)

11:58 Jõuluvana

Aitäh! See nüüd üllatusena ei tulnud, et sa nii kenasti laulda oskad. Juba lapsest saadik olen sind imetlenud, aga ...

11:58 Mart Helme

Kuule, palun vabandust! Ma nüüd lähen lapsepõlve, kuna sa arvad, et oled minu lapsepõlve juures olnud. Teate, kus ma kõige rohkem ja kõige sagedamini ja kõige valjema häälega laulsin? Vaat, vanasti olid sellised asjad nagu kuivkäimlad. Meil elasid seal kuivkäimlas rotid ja ma hirmsasti kartsin rotte. Ja et neid peletada, siis ma laulsin kõva häälega.

11:58 Jõuluvana

Praegu näiteks ei mõjunud see küll kellelegi niimoodi. Nüüd aga kingituse juurde ka. Siin on selline väikene ruutmeeter korralikku parketti. (Naer.) Kui te tunnete, et te ei osutu jälle parketikõlblikuks, siis teil on oma parkett. Näeb väga ilus välja, saate selle kokku panna. Niimoodi edasi ladudes, tõstes, saate igast olukorrast läbi. (Naer.)

11:58 Mart Helme

Kas sa oled kuskil hulgi laos juba kinni maksnud, ütleme, 100 ruutmeetrit parketti?

11:58 Jõuluvana

Esialgu ei ole. Ma ei ole veel nii kaugele mõtelnud. Aga kui te tunnete, et jälle ei ole parketikõlblik, siis võtate selle ruttu välja. Ei ole vaja kogu aeg teiste käest almust küsida.

11:58 Mart Helme

Selge, täname!

11:58 Jõuluvana

Edu ja vaatame, et järgmine aasta või kunagi paari aasta pärast jääks ikka see LED-tõrvikute versioon.

11:58 Mart Helme

Just. Ja suured tänud!

11:58 Jõuluvana

Nii, edu sulle! (Aplaus.)

Nüüd oleks Keskerakond äärepealt kahe silma vahele jäänud. Aga ei jäänud. Palukski siis siia lugupeetud Keskerakonna esindust, kes iga kord on meid ju torelda laulupalaga tervitanud. Pill on kaasas, ei petnud minu lootus seekord samuti. Tere, tere! Nägin teid öösel harjutamas, akna taga ikka, kus mujal. Tere, tere! Kuidas siis sellel aastal, kas on väheke lühem lugu?

11:58 Märt Sults

Ei, see on umbes 14 minutit järjest.

11:58 Jõuluvana

Alates millisest igavaks läheb?

11:58 Märt Sults

Täpselt siis, kui sa hakkad silma pilgutama. Meil on praegu selline hoog sees, et kümne minuti kaupa. Võib juhtuda nii, et mul läheb kümme minutit, siis on vahelause ja siis tuleb jälle kümme minutit.

11:58 Jõuluvana

Kas tahate äkki mikrofoniga ka?

11:59 Märt Sults

Ei, meil on siin meeshääled, kõik on täiskasvanud poisid, siin ei ole mingit juttu.

11:59 Jõuluvana

Ma võin siit eest ära tulla.

11:59 Märt Sults

Ei, ei, see on selline püha koht, siin ei või ju. Me üritame ikka ilma varjatud asjata mängida ja laulda. Reformierakond tegi siin ilusa jõululaulu ja siis rääkis mikrofoni jube kurje sõnu ja roppusi. Meie teeme ikka päris ilusti, meil on pagulaslaul. Kõik tunnevad selle ära, kes umbes niisama vanad on, nagu meie oleme. Sina oled muidugi igivana, igavene ja igavesti, aga meie oleme niisugune mööduv nähtus, üheotsapilet.

11:59 Jõuluvana

Ma kuulsin, et ma olen ida-vene ...

11:59 Märt Sults

Ha-haa! Meie muidugi erinevalt EKRE-st ja tõrvikutest laulame eesti keeles ja me ei propageeri siin teisi keeli. Eesti keel on ikka parim keel, mis üldse olemas on. Eks ole, oled sa nõus?

11:59 Jõuluvana

Kas laul käib juba või?

11:59 Märt Sults

Ei, see oli sissejuhatav osa.

(Märt Sults mängib kitarri ja laulab, Toomas Paur ja Toomas Väinaste laulavad.)

Kus oled nüüd sa, Reformierakond, ja mille peale loodad, ma ei tea.

Kas tunned kord sa, Reformierakond, et olen sinust ees?

Hoian sul käest, Reformierakond, ja seisan sinu kõrval salaja, läbi sind näen, Reformierakond, ükskõik, mida teed.

Las ma olla sulle päev, las ma olla sulle öö,

las ma olla sinu soov, mind ootad sa.

Las ma saada osa õnnest, hoolt kanda sinu eest, soovid nii, et olen ma see.

Tuleb kord aeg, Reformierakond, su silmad lahti läevad minu jaoks.

Seda ma tean, Reformierakond, mida ta-taa kuulud.

Tuleb kord päev, Reformierakond, et sõpra tahad leida endale,

siis hüüad mind sa, Reformierakond, sest olen ma see.

Las ma olla sulle päev, las ma olla sulle öö,

las ma olla sinu soov, mind ootad sa.

Las mul saada osa õnnest, hoolt kanda sinu eest, soovid nii ju, et olen ma see. (Aplaus.)

Kersti, tule siia!

12:03 Jõuluvana

Võite ikka tulla jah. Tegelikult, nagu me aru saime, oli siin kuhjaga vihjeid. Mina ennast sotside ja IRL-ina nüüd enam väga rõõmsalt ei tunneks. (Naer.) Aga kõigest järjepanu, rahulikult. Uurin siit, leidsin üles ...

12:03 Kersti Sarapuu

Kallis jõuluvana, kas sa ikka nägid, kui tublid poisid meil on ja kus laulavad alles?

12:03 Jõuluvana

Jaa, eelmisest aastast nad võtsid õppust. Ma ütlesin neile, et laul võiks olla pigem lühike kui pikk ja tal võiks olla mõte ka sees. (Naer.)

12:04 Kersti Sarapuu

Ja tuleb välja, et mõte oli.

12:04 Jõuluvana

Jah, esimest korda! See oli ikka hea üllatus mulle. Aga nüüd kingituse esimene osa – karikas. See on jalgrattur ja alla on kirjutatud "Inimkonna tähtsaim leiutis on ratas". (Aplaus.) Palun! Aga siit jätkub veel. Eks kõigi silmad on nüüd pööratud muidugi teie erakonna poole ja jälle on siin ratas. See nüüd on selline asi, mis peaks aitama teil kõiki soove täita. Siin on võimalik valida. Kui teil tekib tahtmine rahastada mõnda lubadust ... (Keerutab ratast.) See on õnneratas, vaatame, kuhu tuli. Tuli 2, kaks rahapada. Kui sellest jäi väheks, ütlete, et teil on kolme vaja, siis tõmbate siit uuesti. Vaatame, mis nüüd saab. Nüüd tuleb siit, et anname garantii, kui on vaja.

12:04 Märt Sults

See on sobiv.

12:04 Jõuluvana

See on sobiv, jah? Hästi. Siin on see, et palju õnne, vaadake ise, kuidas toime tulete! (Naer.)

12:04 Märt Sults

Väga soliidne, õige valik.

12:04 Jõuluvana

Nii et head keerutamist! Sest nagu ma olen aru saanud, peamine osa igasuguste plaanide rahastamisel on teil rajatud ikkagi heale õnnele. Nii et siis võib seda täiesti tarvis minna. Uurin kähku järele, kas keegi on veel jäänud. Seitsmendat erakonda meil nähtavasti, head sõbrad, ei ole.

Mis ma kokkuvõtteks ütlen? Rõõm oli teid näha. Näha nii üksmeelsena, sõbralikuna. Eks kiired vahetused on meil siin ju olnud. Eks mind ennastki on tegelikult ära tüüdanud see igavene elamine ainult vastavalt oma võimalustele. (Naer.) Vahepeal on mõttekas keerata korraks ka teine lehekülg ja natuke puhata, tõepoolest. Küllap järeltulevad põlvkonnad ... Nojah, ma usun, et järeltulevad põlvkonnad maksavad kõik kohustused kinni, aga kuna järele ei tule ka eriti kedagi, siis ei ole suuremat häda. Nii et pea püsti, järgmisel aastal näeme! Ma usun, et kõike seda lõbusat, mida te sel aastal tegite, on raske üle lüüa. Aga teid teades jään, pöidlad pihus, ootama. Midagi sarnast ikka vähemalt. Nii et kõike head! Ma näen, et haigutama kisub. Tuleb ruttu koju magama minna. Kahjuks lõppes teil vist see mõte ära, et teha laupäeval ja pühapäeval ka tööd. Kas selleks aastaks on kõik? Ei ole, ütlevad nad rõõmsa häälega. (Naer.) Edu ja jõudu! Kohtumiseni! (Aplaus.) Näeme siis!

12:14 Aseesimees Taavi Rõivas

Austatud Riigikogu, nüüd on istung päriselt lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.14.